

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 12.

Onsdagen den 1 mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 17 och 18.

Biföllos.

Punkten 19.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 115, hade herr *Elowson* föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja tillförordnade rektorn vid Ämåls treklassiga allmänna läroverk *Lars Johan Dalgrens* enka *Johanna Dalgren*, född *Person*, och hennes tre minderåriga barn en årlig pension af femhundra kronor, att till henne halfårsvis utbetalas, så länge hon förblefve i sitt enkestånd; men hemställde utskottet under föreliggande punkt, att herr *Elowsons* omförmälda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Angående pension för t. f. rektorn L. J. Dalgrens enka Johanna Dalgren, född Person.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Elowson*: Herr talman! Den ställning, hvaruti tillförordnade rektorn vid Ämåls läroverk *Lars Johan Dalgrens* familj kommit, kan sägas vara en följd af de stämningar, som gjort sig gällande i Riksdagen i läroverksfrågan. Med synnerlig liflighet hafva inom Riksdagen framstälts önsknings angående ombildning af de allmänna läroverken. Dessa önsknings hafva också på ett synnergen tillmötesgående sätt blifvit beaktade utaf Kongl. Maj:t, derigenom att Kongl. Maj:t genom ett bref af den 12 juni 1882 förordnat att åtskilliga lärarebeställningar vid de mindre läroverken

*Angående
pension för
t. f. rektorn
L. J. Dal-
grens enka
Johanna
Dalgren,
född Person.*

skulle bestridas genom tillfälliga vikarier och icke uppehållas genom ordinarie lärare. I följd af detta kongl. bref har också i afseende på Åmåls läroverk de i det nämnda brefvet gifna föreskrifterna redan genomförts, så att der icke finnes en enda ordinarie lärare, utan att alla de der för tillfället tjänstgörande lärare, såväl rektor som kolleger, äro vikarier, extra, tillförordnade.

(Forts.)

Då rektoratet i Åmål blef ledigt, kunde det i följd af detta kongl. bref af 1882 icke i vanlig ordning tillsättas, utan en vikarierande rektor tillförordnades. Denne tillträdde sin befattning år 1884 och var ifrågakomne Dalgren. Förut hade han varit vikarierande och extra ordinarie lärare. Genom detta förordnande, hvilket han enligt betyg, som jag haft äran att till statsutskottet aflemna, skött på ett i allo tillfredställande sätt, kom han uti den ekonomiska ställning, att han med skäl kunde anse sig befogad att ingå äktenskap. Men då han icke hade fullmakt eller var ordinarie, kunde han på grund af Kongl. Maj:ts reglemente för lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa den 11 oktober 1878 icke vinna inträde uti denna enke- och pupillkassa. Hade han sökt inträde der, hade det blifvit honom förvägradt. Och jag vill fästa uppmärksamheten på, att i och med det han framdeles blifvit ordinarie lärare, han skulle hafva varit skyldig att ingå uti denna enke- och pupillkassa och tillika betala retroaktiv afgift för den gångna tiden. Under det han var tillförordnad rektor i Åmål, kunde han rimligtvis icke söka någon ordinarie beställning. Den enda befattning, han kunde hafva sökt, skulle hafva varit en adjunktur, men en sådan var för honom mindre fördelaktig än den, han för tillfället innehade. Han hade dock rimlig förhoppning att kunna få ordinarie beställning och derigenom komma in i enke- och pupillkassan. Nu inträffade emellertid, att han i följd af ett slaganfall hastigt afled, lemnande efter sig hustru och barn utan några tillgångar. Boet var belastadt med skuld. Det blef konkurs efter honom. I följd af detta ingick domkapitlet i Karlstad till Kongl. Maj:t med underdånig framställning derom, att med afseende å dessa säregna omständigheter Kongl. Maj:t skulle finna lämpligt att aflåta en proposition till Riksdagen angående beredande af pension åt enkan och barnen. Kongl. Maj:t fann emellertid icke skäl att göra detta. Hvilken anledning dertill kunde hafva funnits, har jag mig icke närmare bekant. Jag vill icke heller ingå i någon forskning derom.

Jag vill vid detta tillfälle väl erkänna såsom riktig den princip, att i afseende å enskild pension initiativet bör tillkomma Kongl. Maj:t. Men det synes mig, som om uti detta fall någonting föreligger, som kan betecknas såsom ett undantag. I följd deraf att olika meningar angående ombildning af läroverken varit rådande, hade denne man icke kunnat komma i den ställning, att han å sin innehafvande befattning erhållit fullmakt, då han

i och med detsamma haft en enkepension åt sin hustru. Hade brevet af år 1882, hvilket afsåg ett tillmötesgående emot de inom Riksdagen uttalade önskingarna att ombilda läroverken, icke kommit till stånd, hade sannolikt denne man antingen haft en ordinarie beställning, i hvilket fall enkan varit berättigad till pension enligt reglementet af 1878, som jag nyss nämnde, eller också hade han varit endast extra ordinarie lärare, i hvilket fall han icke kunde hafva haft anledning uti ekonomiska omständigheter att ingå äktenskap, och då hade nu föreliggande pensionsbehof icke kunnat göra sig gällande. Då han förordnats till rektor, hade han fullt giltiga skäl — man kan icke tillvita honom i detta afseende något — att ingå äktenskap. Hade han varit extra-ordinarie endast och ingått äktenskap, hade hans familj fått stå sitt kast. Jag skulle icke då i Riksdagen hafva väckt motion i detta afseende.

Angående pension för t. f. rektorn L. J. Dalgrens enka Johanna Dalgren, född Person.
(Forts.)

Det har inom Riksdagen vid något tillfälle varit tal derom, att, då Kongl. Maj:t och Riksdagen icke kunnat förena sig om en önskvärd lösning af läroverksfrågan, Riksdagen skulle vilja hafva opinionen från elementarlärarne på sin sida. Men jag finner det likväl synnerligen hårdt, om elementarlärarne i sådana fall som detta skola blifva lidande derpå, att lösningen af läroverksfrågan ej kunnat komma till stånd.

Utaf hvad jag nu anført finner kammaren, att här föreligger ett särskildt undantagsfall, hvilket synes mig hafva fullt berättigat till att underställa denna fråga Riksdagens pröfning; och då jag det gjort, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20.

Bifölls.

Punkten 21.

Efter föredragning af *mom. a)*, innefattande utskottets hemställan om anvisande på extra stat för år 1894 af ett förslagsanslag å 1,540,000 kronor till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering m. m., begärdes ordet af:

Angående anslag till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering.

Herr J. H. G. Fredholm, som yttrade: Herr talman! Då den fråga, som omhandlas i denna, den sista punkten uti statsutskottets utlåtande öfver nionde hufvudtiteln, förra året var före till behandling, tillät jag mig att fästa kammarens uppmärksamhet på, i huru hög grad pensionsfonderna hafva stigit. Jag nämnde då, att dessa utgjorde vid slutet af år 1881 28 millioner

*Angående
anslag till
upprätthållande af ar-
mens pensions-
kassas egen
pensionering.*

(Forts.)

kronor, och att de 1890 hade uppnått en storlek af 51 millioner kronor. Af den senaste statsrevisionsberättelsen finner man, att samma pensionsfonder vid slutet af år 1891 voro uppe i ett belopp af 54 millioner kronor, och man kan antaga, att de i närvarande stund äro uppe i 56 millioner, d. v. s. att de på 11 år hafva fördubblats eller från 28 millioner till 56 millioner kronor.

Jag tillät mig äfvenledes vid det tillfället framhålla, huru- som staten bidrager till sina embets- och tjenstemäns pensionering med dubbelt så stort belopp som de sjelfve. Naturligtvis ställer sig de enskildes bidrag olika i olika kassor; men i medeltal för- håller det sig på det sättet.

I samma mån som dessa pensionsfonder vuxit, hafva också utgifterna under nionde hufvudtiteln stigit. Dessa utgifter, ordinarie och extra ordinarie, utgjorde år 1860 1,200,000 kronor. I när- varande stund äro de uppe i öfver fyra och en half millioner kronor.

Men det är icke alla utgifter till pensionering, för hvilka det redovisas på nionde hufvudtiteln, ty till pensionering utgå derjemte åtskilliga statsmedel såsom af tull-, jernvägstrafiks- och tele- grafmedel förutom besparingar på nära nog alla hufvudtitlar. Tillsammans torde dessa statsbidrag uppgå till en half million, och *fem millioner kronor* skulle då utgöra slutsumman af de belopp, hvarmed svenska staten bidrager till sina embets- och tjenstemäns pensionering.

Då jag förra riksdagen uttalade den mening att saken vore förtjent af närmare uppmärksamhet, behagade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet upplysa, att det var en komité tillsatt, som hade till uppgift att taga under utredning frågan om det civila pensionsväsendet, men, nämnde han, denna utredning är vidlyftig och kommer att taga tid. Den komité, hvilken han då omnämnde, tillsattes i slutet af år 1891 och har hufvudsak- ligen till uppgift att utreda och ordna civilstatens pensionskassa på ett sådant sätt, att den skall kunna fullgöra sina förbindelser, och vidare att tillse, huruvida genom en sammanslagning af flera eller färre verk till en pensionsanstalt pensionsväsendet skulle kunna ordnas på ett förmånligare sätt, samt slutligen att föreslå förenkligar i förvaltningen och förändrade bestämmelser och vilkor för embets- och tjenstemäns pensionering.

Såsom herrarne finna, gäller förenämnda utredning endast det civila pensionsväsendet. Af det belopp, som utgår på nionde hufvudtiteln, utgår emellertid en del till pensioner och en annan del till indragningsstaten. Med tillägg af de medel, som utgå på de olika verken för pensionering, men icke redovisas under nionde hufvud- titeln, kan hela pensionsstaten beräknas till $3\frac{1}{3}$ millioner. Af detta belopp kommer blott $\frac{1}{3}$ på det civila pensionsväsendet, men deremot $\frac{2}{3}$ på armén och flottan. Största andelen deraf faller på arméns pensionering i form af extra ordinarie anslag. Detta anslag, som 1880

utgjorde 900,000 kronor, har nu stigit öfver $1\frac{1}{2}$ million kronor. Det vill deraf synas, som skulle det vara lika angeläget att taga under utredning pensionskassorna för armén och flottan som för den civila förvaltningen, men möjligt är, att samma missförhållande icke gjort sig gällande beträffande förenämnde kassor som i fråga om de civila, nemligen fel i de beräkningar, som ligga till grund för kassornas bestånd. Jag vet ej, men tror, att dessa kassor äro bättre ordnade, än förhållandet är med civilstatens.

Angående anslag till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering.
(Forts.)

Hvad som för mig vore ett önskemål i vida högre grad än sjelfva kassornas ordnande — och jag tror mig i det fallet uttala mångas mening —, det är att få till stånd några andra grunder för pensioneringen af alla statens embets- och tjenstemän än de nu gällande. Det vill synas, som det icke skulle vara mer än billigt, att statens embets- och tjenstemän bidrogo till sitt pensionerande med lika stora belopp som staten, eller omvänt att staten icke bidrogo till detta ändamål med större belopp än de sjelfva. Detta synes mig vara en så billig fordran, att man skulle kunna göra den till ett oeftergifligt vilkor för pensions utfående. Vidare vill det synas mig, som om man, under förutsättning att staten bidrogo med hälften, skulle vid pensionens utdelande taga någon hänsyn till personens inkomst- och förmögenhetsställning, så att den person, hvilken hade lyckan att vara ekonomiskt oberoende, icke utfinge större pension än som motsvarade hans egna bidrag. Ty det synes mig billigt att uppställa den grundsatsen, att staten icke skall med sina medel pensionera någon, som deraf icke är i behof. Vidare borde man taga någon hänsyn till de mindre löntagarne, så att pensionen utginge med större procent af lönen för de mindre löntagarne än för de större. Slutligen synes det mig, som om man skulle kunna fastställa ett visst maximum, öfver hvilken pensionen icke borde utgå, ty man bör kunna antaga, att en person vid 65 års ålder redan har dragit försorg om sina barns uppfostran och kan således ej hafva några andra att sörja för än sig sjelf och måhända en obetydlig familj. I detta hänseende skulle man ju kunna fastställa ett visst maximum för pensionens storlek, t. ex. 4,000 kr., och icke låta pensionen, såsom nu är fallet, stundom gå upp till mer än dubbla beloppet.

Då man ser de betydliga summor, dessa pensioner taga i anspråk, synes det mig, att man borde vara anlägen om minskande taf dessa statens utgifter. Då man har så stora behof af inkomster för att fylla nödvändighetsutgifter på andra håll, borde man här söka vidtaga besparingar utan att derför på något sätt förnärma någras berättigade intressen. Man bör äfven taga i betraktande, att embets- och tjenstemän med hustrur, barn och tjenstefolk icke uppgå till mer än $\frac{1}{20}$ af landets befolkning, och att den bevillning, denna samhällsklass erlägger, uppgår till $\frac{1}{3}$ af hela den i riket upptaxerade beskattningsbara inkomsten. Med dessa siffror

Angående anslag till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering.

(Forts.)

för ögonen borde man kunna något billigare och mera rättvist ordna pensionsväsendet än det för närvarande är, och det är under förhoppning att den nu tillsatta komité välvilligt måtte taga dessa synpunkter i betraktande, som jag velat framhålla dem.

Herr *Williamson*: Då denna fråga är före, kan jag icke neka, att jag anser mig skyldig att med afseende å densamma yttra några ord. Den är visserligen afgjord af Första Kammaren, man vet hur den kommer att gå, men jag tycker det icke lämpligt att — — — — —

Herr talman! Jag ber om ursäkt, jag kommer utifrån och trodde man förehade nästa moment i betänkandet.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Angående ändrade bestämmelser i fråga om vissa officerares m. fl. pensionering.

Under *mom. b)* hemstälde utskottet med föranledande af en inom Andra Kammaren af Herr *Lasse Jönsson* i ämnet väckt motion, n:o 40, »att Riksdagen må för sin del besluta, att officerare af kompaniöfficers grad och vederlikar äfvensom underofficerare och spel vid armén, som utnämnas, efter det förordning i ämnet trädt i kraft, må, derest de jemväl uppfyllt de vilkor, som för erhållande af de tjensten åtföljande pensioner eljest äro föreskrifna, ega rätt att med pension och fyllnads-pension afgå från tjensten vid 53 års ålder samt skyldighet dertill vid uppnådda 55 lefnadsår.»

I fråga härom anförde:

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Rappe*: Herr talman, mine herrar! Då på grund af enskild motionärs yrkande statsutskottet har föreslagit att framflytta pensionsåldern för arméns kompaniöfficierare och en sådan åtgärd efter mitt förmenande skulle vara i högsta måtto skadlig för armén, har jag ansett mig här böra begära ordet. — Om man granskar motionärens skäl, finner man, att de äro hufvudsakligen följande. Han åberopar sig först och främst på en skrivelse af 1887 års Riksdag, och han anser, att då Riksdagen vid detta tillfälle yrkade en framflyttning af pensionsåldern, så borde det väl äfven blifvit någon påföljd af detta Riksdagens yrkande. — Vidare framhåller han, att vissa militära myndigheter äfvenledes skulle ansett en dylik framflyttning icke innebära någon skada. — Det framhålles också, att det skulle vara en stor ekonomisk besparing, och till sist säger motionären, att arméns duglighet ingalunda skulle förringas genom en dylik åtgärd.

Hvad först beträffar Riksdagens skrivelse af 1887, så ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att det yrkande som *nu* göres icke är identiskt med det, som *då* framställes. Den

som genomläser den utredning, som lemnades 1877, då den nya pensioneringen fastställdes, skall finna, att fullgoda skäl finnas förbragta såsom bevis för att vid armén det är nödvändigt och behöfligt att officerare af kaptens grad kunna afgå redan vid 50 års ålder, och det framhålles särskildt den skillnad, som i detta afseende eger rum mellan armén och flottan. Det är ju möjligt, att man 1887 hade i friskt minne de skäl, som vid förenämnda tid af Kongl. Maj:t framlades och deraf föranleddes att icke sätta i fråga annat, än att det tvungna afskedet skulle ske vid 55 års ålder, men med rättighet för vederbörande att afgå vid 50 år. Nu har motionären och utskottet med honom gått ett steg längre, då de satt det fakultativa afskedet till 53 år och det tvungna till 55 år.

Vidare anføres, att militära myndigheter skulle hafva tillstyrkt en framflyttning af pensionsåldern för våra kaptener. Jag vill icke medgifva att så är förhållandet. Visserligen är det sant, att af 56 myndigheter fem göra ett förslag, att man under vissa vilkor skulle kunna gå så långt som Riksdagen då ifrågasatt. Men vissa af dessa vilkor äro ganska viktiga och de hafva icke af motionären omförmålt. Det säges nemligen af cheferna för gardesregementena, som voro ibland de nämnda fem myndigheterna, att rättighet till afsked visserligen såsom hittills borde gifvas åt kompaniofficer vid 50 år, ty någon framflyttning af tiden för denna rättighets inträdande sättes icke i fråga, men att det skulle bero på regementscheferna att för tiden mellan 50 och 55 år hos Kongl. Maj:t till afsked anmäla den person, som de icke vidare funne för tjensten lämplig.

Jag tycker, att ett sådant tillvägagående — så vidt det vore möjligt — skulle innebära en skärpning af de nuvarande förhållandena, och dessa chefers yttrande borde således icke här framställas såsom ett stöd för motionärens och utskottets förslag. Det återstår således endast 3 myndigheter att åberopa af 56. Bland dessa ingår Blekinge bataljon, som då nyligen bildats af marinregementet och hvars chef också utgått från nämnda regemente. Det var under sådana förhållanden icke underligt om man der icke kunde hafva den rigtiga uppfattningen af hvad krig till lands fordrar såsom nödvändigt hos arméns befäl. Äfven denna myndighets yttrande synes därför kunna lemnas ur räkningen. För öfrigt — intet är fullkomligt här i världen, och om bland 56 militära myndigheter två eller tre icke egt tillräckligt militäriskt omdöme för att inse hvad som är behöfligt i krig, så bör man icke dervid fästa sig. Jag vill således icke tillmäta dessa militära myndigheter, som åberopas, någon slags betydelse. Af hvad jag anfört framgår tvärtom, att man *med sällsynt enighet* inom armén framhållit det såsom skadligt att framflytta pensionsåldern såsom Riksdagen ifrågasatt.

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. ft.
pensionering.

(Forts.)

I sjelfva verket vore det en verklig skada för armén, om så skulle ske. Jag vill söka ådagalägga detta. Jag vill då först påminna derom, att inga officerare i en krigshär finnas, som ega den stora betydelse som kompanicheferna. — Jag vill nu först sysselsätta mig med infanteriet, der den stora massan af befälet förefinnes. — Det är en armés kaptener, som gifva armén dess färg. Jag skulle kunna nöja mig med något kortare öfning för manskapet, men med dåliga kaptener kan alldeles icke en armé vara betjenad. Det kan *möjligen* gå att föra krig, äfven om det högre befälet icke är så tillfredsställande som man skulle önska. Så var förhållandet i Bulgariska armén, i sista kriget mellan Bulgarien och Serbien. Bulgariska arméns öfverbefäl utgjordes af ryssar, och de måste vid krigets utbrott lemna armén och vända tillbaka till Ryssland. Bulgariska armén var sålunda utan allt annat högre befäl än sina kaptener, men dessa skötte sig utmärkt och fienden besegrades på ett lysande sätt. Men skulle Bulgarerne saknat dugligt befäl af kaptensgraden, hade de icke kommit långt. Det är nödvändigt att denna grad eger de egenskaper både till kropp och själ, som erfordras för att uppfylla sina åligganden, och man kan förstå att dessa åligganden äro större och viktigare än i någon annan grad, ty om man går till högre grad, så kommer icke befälet i den personliga beröring med hvarje individ, som är icke blott önskelig, utan till och med nödvändig för en kompanichef. En sådan måste känna hvarje karl, och när han leder sitt kompani, sker det omedelbart. Ett kompani är den största truppstyrka, som *en* man omedelbart kan leda. Nu har på senare åren dessa stridsenheter ökat och äro vida större än de voro i gamla tider. Förr utgjordes ett kompani af 100 till 125 man — 150 var maximum — nu af dubbelt så många, ty arméerna ha i allmänhet svällt ut så betydligt, och då man nödgats spara på befäl, har det varit nödvändigt att göra kompanierna så stora som möjligt. Då nu det är *en* man, som har att omedelbart leda denna enhet, framgår än mer betydelsen af kompanibefälsgraden. — Men för att visa att, då man humnit öfver 50 år, man i allmänhet icke kan sköta ett sådant befäl, skall jag bedja herrarne följa mig till operationsområdet för en krigsstyrka i fält, der dessa militära tjänstemän skola uppträda och verka. Det första, som förekommer i fält, är marscher och kriget består hufvudsakligen i marscher. — Olycklig den som stannar och står stilla, såsom förhållandet var med franska armén i sista tysk-franska kriget. Fransmännen blefvo också besegrade. Men i samma mån man kan manövrera och röra sig, har man utsigt att besegra sina motståndare. — Dessa marscher hafva beräknats till två mil om dagen för en truppstyrka, men skall en större truppstyrka tillryggalägga två mil, måste de mindre enheterna, som ligga utspridda i skilda kvarter eller bivuaker och först skola förflytta sig till marschens utgångspunkt, ytterligare tillryggalägga

en vägsträcka, nemligen den från kvarteren eller bivuakerna till nämnda utgångspunkt, och på samma sätt få de, när de komma fram, äfven tillryggalägga ett stycke väg till sina quartér. Jag tror därför att man kan säga, att marschen i allmänhet för ett kompani går till minst 3 mil om dagen. Nu vet man väl, att då läkarebesigtning sker vid värnpligtiges inskrifning, skall man tillse, om den värnpligtige har de kroppskrafter, som äro af nöden för att med full fältutrustning uthärda ett fälttågs besvärligheter. Den unge värnpligtige har dock blott att tillryggalägga sin dagsmarsch. Men om detta redan för ungt folk icke är så lätt, utan fordrar styrka och träning, hvadan äfven många vid besigtningen erhålla uppskof med värnpligtens fullgörande och många kasseras, så är det ju säkert, att om en dylik granskning skedde med femtioåringar, så fingo allt åtskilliga af dem stanna hemma. Och se vi på våra fredsöfningar, låt oss tänka oss marscher eller fälttjänstöfningar, finna vi, att icke ett så litet fåtal vid denna ålder måste blifva hemma. Men kompanichefen måste under marschen icke blott följa med sin trupp, utan om han skall hafva truppen i sin hand, får han icke ständigt befinna sig på samma plats i kolonnen; om han till en början är i tēten, får han sedan begifva sig till köen och från köen åter till tēten. Det är således icke så liten rörlighet, som förutsättes hos honom för att kunna göra detta. Icke alla kompanichefer sköta sin tjänst så noggrant, det är sant, tvärtom det finnes kompanibefälhafvare, som äro mycket litet intresserade för sitt folk, men marschen blir då därefter. Så var det till exempel i franska armén i sista kriget det utmärkande draget hos mobiltrupperna, att deras kaptener icke hade noggrann uppsigt öfver sitt folk, utan i stället under marscherna gingo för sig sjelfva. En sådan tillsyn är nemligen ganska besvärlig, ja mycket besvärlig; det fordras att hafva en bestämd vilja att göra sin skyldighet till det yttersta, om man skall förmå sig att så se till sitt folk, men försummar man det, blir också följden, såsom vid det franska mobilgardet skedde, att trupperna gingo dem ur händerna.

Detta har jag nämt för att visa, att det är nödvändigt redan vid den verksamhet, som heter marscher, att kaptenerna äro fullt fältdugliga, men sedan marschen är utförd, börjar striden eller bevakningen eller den tjänst marschen haft till mål. Det gick väl an under gamla förhållanden, då det gälde att strida i slutna trupp och då beridna officerare af regementsofficers grad ledde stridsenheten. Det var icke så mödosamt då, men det är väsentligen olika nu, då kompanierna blifvit så mycket större och hela striden är en strid i spridd ordning och detta icke blott med afseende på första stridslinien, utan äfven på de bakre linierna, som, så snart man närmar sig fienden, måste vara utbredda för att icke lida för stora förluster af fiendens eld. Skall jag då, såsom min pligt bjuder, sköta mitt kompani, kan detta icke ske, om

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)

jag står på *en* punkt, utan jag måste dels rekognoscera terrängen och dels förflytta mig till de olika afdelningarna för att tillse, om de utföra de befallningar, jag gifvit, och hvad som bäst passar för den terräng, i hvilken jag rör mig.

Det är lätt insedt att för att kunna ådagalägga en sådan rörlighet, får man icke vara för gammal. Icke stort bättre är det, om det i stället för strid skulle vara fråga om bevaknings utsättande, något som ju förekommer dagligdags i fält. En sådan bevakning kan icke utsättas utan föregående rekognoscering. Jag kan icke ansvara för mitt kompani, för mitt folk, om jag icke förut sökt sätta mig in i förhållandena så noga som möjligt, och jag måste därför förflytta mig öfver ganska stora vidder, och allt detta är för kaptenen ett extra besvär utom den dagliga marschen. Vidare när det gäller att gå i kvarter eller bivuak, så fordras af kompanichefen mycket större ansträngningar än som någonsin kunna tänkas ifrågakomma för underbefalet. När dagen är slut, så får truppen gå till hvila, i kvarter eller bivuak, men manne hvilan samtidigt tager sin början för kompanichefen? Nej, långt derifrån, hans verksamhet måste räcka länge ännu. Han skall då tillse, att allt som skall ordnas för följande dag verkligen blir verkställt. Han skall söka skaffa ammunition åt sitt folk och laga så, att de få den proviant, som de behöfva, och att denna proviant kommer dem till handa, så att de icke få svälta. Han skall affatta rapporter, sätta sig i förbindelse med det högre befälet, utan hvilket ingen ledning kan tänkas, och dessutom uppsätta dagbok öfver hvad som händt under dagen. Om herrarne tänka på allt detta — här finnas ju många femtiotvåringar — så kunnen I nog bedöma, om det verkligen är möjligt att göra detta, när man kommit öfver 50 år. Nej, det är blott ett fåtal, som stå ut härmed, men det måste finnas personer, som kunna göra allt detta, och dessa personer äro just våra kompanichefer. Man må icke vid bedömandet af dessa förhållanden tänka på, huru det tillgår vid våra mötesplatser i fredstid, utan man måste tänka på förhållandena i fält.

Det fins för närvarande 315 kaptenar vid infanteriet, och af dessa äro, såsom jag tror, omkring 61 öfver 50 år och således icke fullt så tjenstbara som de andra. Skulle nu utskottets förslag vinna kammarens och Riksdagens bifall, så kan en lätt proportionering visa, att antalet skulle ökas så, att en tredjedel af kaptenerna blefve af det slag, som måste rubriceras såsom mindre tjenstbart. Det inses nog, att detta är ett farligt förhållande, men det stannar i verkligheten icke dervid, utan i samma mån som kaptenerna sent taga afsked, dröjer det längre för dem, som stå i subalterngrad, att hinna till kaptensgraden. Nu är den unge mannen vanligen 20 à 21 år, när han blir officer, och så dröjer det 18 à 20 år, tills han blir kapten, men genom en sådan framskjutning, som nu är i fråga, skulle det dröja 21 à 23 år, d. v. s.

han skulle blifva kaptén vid 45 år och sedan tjena till 55 år. Det skulle således blifva lika många kaptener öfver som under 50 år. Halfva antalet af kaptensgraden skulle blifva mindre tjänstbar, och detta vore ju ytterligt farligt.

Af dessa skäl torde herrarne finna det förklarligt, om jag med någon ifver tagit upp denna fråga, då jag vet, att det är få saker, som i denna stund skulle verka så ofördelaktigt på arméns tjänstbarhet i fält som det nu ifrågasatta förslaget att framflytta pensionsåldern.

Men saken har också en annan sida. Det är icke blott i fysiskt hänseende som kaptensgraden skulle blifva försvagad, utan äfven i moraliskt hänseende. Det är ju så vid armén, att icke alla måste taga afsked vid samma ålder, utan för hvarje högre grad har man med några år framskjutit åldern för afskedstagandet. Man har kunnat göra detta därför, att de högre officerarne icke hafva en så ansträngande tjänstgöring och därför att de hafva så många hjälpare vid sin sida. Detta är dock icke gjordt för individernas egen bekvämlighet på något vis, utan därför att antalet af de individer, som blifva förbigångna, skall blifva så litet som möjligt. Det är nu i allmänhet så, att, om jag icke blir major vid 50 år, så blir jag det i regeln knappast. Om utskottets förslag ginge igenom, enligt hvilket kaptenernas afskedsålder skall framflyttas till samma ålder, då majorer och öfverstelöjtnanter äro pensionsberättigade, skulle halfva antalet af arméns kaptener utgöras af förbigångna, som icke hafva någon förhoppning att komma längre på den militära banan. Det fordras dock en hög grad af pligtkänsla för att, sedan jag vet att min bana är stängd, detta oaktadt med samma intresse kunna sköta min tjänst. Jag tror därför, att det äfven ur denna synpunkt är farligt att framflytta tiden för afskedstagandet.

Men pensioneringen i vår armé har icke blott det ändamålet att, när individen hunnit en viss ålder och icke längre är lämplig för tjänst, beredes honom en skälig utkomst på hans ålderdom. Allt sedan år 1858, då fyllnadspension började gifvas, är ännu ett ändamål fäst vid densamma. Det är nemligen meningen att dessa gamle, som blifvit pensionerade, skola utgöra ett slags reservbefäl, som i krig uppkallas för att göra tjänst på sådana platser, der de kunna användas, och man behöfver för sådant ändamål icke så få officerare af kaptensgraden, utan tvärtom ganska många, såväl vid depoterna som vid arméns etappväsen. Det är kanske för herrarne bekant, att man för att skydda sina etapplinier behöfver bevakningstrupper på etappstationerna. Cheferna för berörda trupper böra vara af kaptens grad, hvilket äfven erfordras för en mängd andra mera sedentära platser. Har jag nu icke sådana att tillgå bland dem, som tagit afsked vid 50 å 53 års ålder, utan denna kategori faller bort genom pensionsålderns framflyttning, så måste jag uttaga det erforderliga antalet

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
 vissa office-
rars m. fl.
pensionering.*

(Forts.)

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

bland de i aktiv tjänst varande kaptenerna, bland dem som skola föra trupperna mot fienden, och således minska dessas antal. När den härordning, som antogs vid urtima riksdagen, uppgjordes, så skedde detta med fästad afseende vid den tillgång, som nu ifrågasättes att beröfva armén. Om vi se på det antal infanteriofficerare, som föreslagits i föregående härordningar, så befinnes detta vara betydligt större än i den organisation, som nu vunnit Riksdagens bifall. I 1875 och 1878 års förslag var det öfver 1700 infanteriofficerare på stat, i 1883 års öfver 1300, men i det nuvarande blott 1230. Det synes således, att man, för att fylla bristen på officerare på stat, tagit vara på och på det noggrannaste sätt tagit vara på desse officerare. Vid diskussionen under den urtima riksdagen framhölls det såsom en anmärkning mot Kongl. Maj:ts förslag, att befälets antal var för knappt, men vi hade då noga tagit vara på de resurser, som vi egde i den officerstillgång, som man nu vill beröfva oss. Skall denna tagas bort, så försämras hela härordningen.

Jag har trott det vara nödvändigt att framhålla alla dessa synpunkter, för att det måtte blifva klart för hvar och en, att det icke är utan att rubba arméns tjänstbarhet, som man kan vidtaga den af utskottet föreslagna åtgärden.

Går jag nu öfver från infanteriet till de andra vapnen, artilleriet och kavalleriet, så kunde man möjligen vilja säga, att en framflyttning af pensionsåldern för kompaniofficerarne vid dessa skulle vara lättare. Men går man noga igenom hvad ifrågasvarande officerare i fält hafva att göra, så tror jag dock, att man äfven vid berörda vapen kommer till samma slutsats som vid infanteriet, eller att det är en klok och riktig grundsats, att äfven de få taga afsked vid 50 år och måste göra det vid 53.

Utskottet har här i enlighet med motionärens förslag ifrågasatt, att äfven för officerares vederlikar pensionsåldern skulle blifva respektive 53 och 55 år. Dessa vederlikar äro intendent, regementsläkare och regementsveterinärer, men dessa hafva redan sin pensionsålder bestämd till 60 och 55 år, och det har väl icke varit utskottets och motionärens mening att förbättra armén på det sättet, att man föryngrar den civilmilitära personalen och gör officerarne äldre.

Vidare talas det om underofficerare och spel. De underofficerare, som här äro i fråga, äro fanjunkare, och äfven dessa behöfva sina fulla kroppskrafter, om de skola kunna sköta sina åligganden i fält. Underofficersgraden är illa aflönad, och skulle man nu framflytta pensionsåldern för detta jemförelsevis fåtal af tjänstemän, så skulle det dröja så mycket längre för sergeanterna, innan dessa kunde komma i de lönevilkor, som äro behöfliga för att gifva dem och deras familjer en nödtorftig bergning.

Jag anser sålunda, att det ur alla synpunkter skulle vara allt annat än gagneligt för armén, om utskottets förslag skulle

vinna framgång. Motionären säger, att derigenom skulle vinnas en välbehöflig besparing, Jag vill icke förneka, att det blefve en besparing, och åtminstone skulle man komma derhän, att den summa, som nu erfordras, icke skulle behöfva i någon väsentlig grad ökas. Den, som genomläser 1877 års utredning och tager kännedom om de beräkningar, som deri af sakkunnig vetenskapsman gjorts, skall finna, att det belopp, som der ifrågasättes, ännu icke blifvit uppnådt, och att det ännu felas omkring 30,000 kronor, innan den kulmen, som deri beräknas, blifvit upphunnen. — Den, som vill taga närmare reda på detaljerna i denna sak, finner en noggrann redogörelse i chefens för landtförvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet, i riksdagshandlingarna för 1889 års riksdag, hvori statsrådet för Kongl. Maj:t framlagt den utredning, som verkställdes i anledning af Riksdagens skrifvelse 1887. — Det synes sålunda af allt detta, att det för armén skulle vara till väsentlig skada, om pensionsåldern framflyttades. Utskottet säger väl, att man får icke blott tänka på arméns krigsduglighet, utan äfven på den större kostnaden, men hvad skall det tjena till att hafva en armé, om den icke är krigsduglig? Det är sant, att man måste tänka på kostnaden, och detta är högst viktigt i fråga om en budget, som är så ofantligt stor som denna. Såge man hufvudsakligen på tjänstbarheten, skulle man kunna ifrågasätta, att afsked borde beviljas arméns kaptener till och med före 50 år. På grund af kaptensgradens stora vikt arbetar man i sjelfva verket i alla andra arméer på att få den ännu yngre genom att bevilja kaptenerna afsked ännu tidigare. Följaktligen skulle, om utskottets förslag ginge igenom, detta innebära en åtgärd, som ginge stick i stäf mot hvad man gör inom det öfriga Europa, och på ett sådant tillvägagående finna vi i arméorganisatoriskt hänseende intet exempel i hela världen, utom i den senaste norska organisationen. Som herrarne erinra sig, har man der minskat den tjänstetid, som från början var bestämd för de värnpligtige, från en något så när antaglig tid till en ännu kortare. Det har varit den svenska arméns fördel, kan man säga, sedan den nya pensionslagen infördes år 1877, att man haft kompanichefer, som i allmänhet varit tjänstbara. Skulle man nu, sedan man fått förbättrade förhållanden hvad beträffar armén i öfrigt — man har ju ökat öfningstiden för de värnpligtige — gå tillbaka med afseende å det viktigaste, eller befålet, så får jag säga, att man vidtog en åtgärd, som vore i yttersta måtto beklaglig. Det är väl tvärt om på det lifligaste att önska, att när vi fått till stånd den organisation, som beslöts i höstas, vi alla må förena oss om att göra det bästa vi kunna af densamma och icke taga några steg tillbaka.

Jag har velat anföra detta, på det att hvar och en må klart inse, huru högst beklagligt det vore för armén, om man fattade beslut i öfverensstämmelse med hvad utskottet föreslagit.

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
rissa office-
rars m. fl.
pensionering.*

(Forts.)

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Det kan vara svårt att motsäga det ärade herr statsrådet, som så fullständigt sökt framhålla, huru det skulle blifva, om utskottets förslag i denna punkt ginge igenom. Men jag tror, att han öfverdrifver något, då han sade, att arméns duglighet eller icke duglighet skulle vara beroende på, om detta lilla steg tages eller ej. Jag tror också, att han öfverdref, då han påstod, att om man framflyttade pensions- och afskedsåldern så som är föreslaget, det skulle hafva den inverkan, att halfva kaptensantalet skulle blifva öfver 50 år. Den krigsminister, som var 1889, sökte med alla möjliga skäl motsäga den skrifvelse, som Riksdagen aflät till Kongl. Maj:t år 1887, och han uppgaf, att om ett sådant beslut fattades, antalet kaptener öfver 50 år skulle blifva 69. Nu säger detta statsrådet, att dessa kaptener skulle utgöra hälften af hela kaptensantalet, d. v. s. — då detta är omkring 315 — skulle de blifva öfver 150. Dessa båda beräkningar stämma icke öfverens, och hvem som har rätt, det vet icke jag.

Hvad beträffar 1887 års Riksdags skrifvelse i detta ämne säger herr statsrådet, att han icke fäster det minsta afseende vid hvad de 5 regementscheferna anfört, som yttrat sig för bifall till denna Riksdags framställning i ämnet, emedan de ej yttrade något positivt, utan endast med de och de vilkoren. Men dessa officerare säga dock tydligt i sin till Kongl. Maj:t framställda skrifvelse, att de ansågo en officer ännu vid 55 års ålder merendels besitta den kroppskraft, att, om i öfrigt åtgärder vidtoges i syfte att aflägsna individer, som undantagsvis vore otjenstbara, hinder icke syntes möta att höja gränsen för det obligatoriska afskedstagandet till 55 år. Det är ett så tydligt uttalande, som någon kan göra.

Under öfverläggningen i Första Kammaren om 1887 års Riksdags skrifvelseförslag — här i denna kammare gick förslaget igenom, utan att ett ord talades emot det — så var det en gammal f. d. officer, som, när någon sökte bevisa huru illa det skulle vara, om en skrifvelse i det syftet komme till stånd, yttrade, att han ej alls såg någon fara deri eller trodde att officerscorpsen skulle blifva mindre duglig, om tiden för pensions- och afskedstagandet framflyttades. Det hade visat sig, att ett tydligt ogillande var rådande bland officerare af kaptens grad öfver det tvungna afskedstagandet, då de icke önskade något högre än att få blifva kvar i tjensten ännu några år. Om man således har klart för sig, att det icke skulle skada arméns krigsduglighet, och att de, som frågan gäller, sjelfva önska att få stå kvar i tjensten, tycker jag det icke vore så farligt, om den föreslagna framflyttningen i afseende på tiden vidtoges.

Hvad vidare det ekonomiska beträffar, som min motion i synnerhet afsåg, vet ju hvar och en, att pensionernas tillväxt är alldeles förskräcklig och ökas för hvarje år. Om en under-

sökning i afseende på arméns pensionskassa blefve gjord såsom i afseende på civilstatens, kunde det kanske ej vara omöjligt, att de komiterade, som undersökte denna kassa, skulle uttrycka sig på samma sätt som ledamöterna i den komité, som undersökte civilstatens kassa, när de sågo, huru många millioner som fattades, hvilka ingen nu vet hvar man skall få. Det är förskräckligt, att en 6 à 7 millioner kunna fattas i en kassa.

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

Arméns pensionskassa har icke varit undersökt, men kanske det fattas lika mycket i den, om man ser efter. Hvarifrån skall staten få penningar till allt detta? Det går icke an att spara i afseende på detta, säger man, — men så säger man öfver allt. Jag tror likväl, att det skulle låta sig göra, och att det ej vore farligt att göra det, då äfven framstående officerare yttrat sig i den rigtningen.

En vetenskapsman, säger herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet, har beräknat, att det skulle gå på det och det sättet. Ja, men dessa vetenskapsmäns beräkningar hålla icke streck. Några år efter, sedan de uppgjorts, äro förhållandena annorlunda. Så fort då lifslängden ökas och människorna lefva längre, så komma pensionskassorna på balans. Man har redan förut både i Första och Andra Kammaren sagt detsamma i afseende på en annan punkt, som vi förut haft före — jag kommer ej i håg hvilken — nemligen att pensionskassorna icke kunna bära sig. På sid. 3 i detta utlåtande n:o 10 står i fråga om förhöjning af gratial: »erfarenheten angående andra pensionskassors svårigheter att fullgöra sin pensioneringsskyldighet borde mana till varsamhet vid frågor om pensioners förhöjande.» Det gälde Vadstena krigsmanshuskassa, och så är det vid alla kassor. Träder staten emellan, då går det bra; men jag tror, att vi väl någon gång få börja tänka på, om staten kan bära alla dessa stora bördor. Detta är en vigtig sak och särskildt, när man tänker på, huru det militära öfver allt vill taga öfverhanden. Vi måste tänka på den frågan: kan nationen bära alla dessa bördor? Hafva vi icke skyldighet att tillse och vidtaga sådana åtgärder, att icke utgifterna växa till större belopp än som är förenligt med nationens bärkraft och välstånd? Det är från den synpunkten jag utgått, då jag väckt min motion. Jag har icke några anspråk som motionär, men det ligger så nära till hands, att hvar och en kan förstå det, att om man anser, att vi tåla vid att hafva sådana pensioner, då skall man bifalla dem. Men om man tviflar derpå, då bör man rösta för statsutskottets hemställan, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Williamson: Herr talman, mine herrar! Jag skall först ännu en gång bedja om ursäkt för att jag nyss, då punkten a) var före, begärde ordet i tanke, att det var punkten b), som

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.*

(Forts.)

föredrogs. Jag var ute och hemtade ett betänkande, och hade därför icke reda på debattens gång.

Då den senaste urtima Risdagen beviljade de stora anslagen till militära ändamål, var det naturligtvis i medvetande af, att mycket penningar skulle erfordras. Det visste också alla, och det gälde endast, hur vi skulle kunna skaffa dessa penningar. Nu föreligger här en fråga, som i afseende på det ekonomiska är en småsak i jämförelse med det stora hela; det är fråga om kompanichefernas pensionsålder och den ökade utgiften, det skulle medföra att hafva denna ålder, såsom den nu är, i jämförelse med att framflytta den, såsom motionären föreslagit. Jag vill nu endast fästa mig vid kompanicheferna, ty hvad de öfriga kompaniofficerarne äfvensom underofficerarne och spel vid armén beträffar, anser jag frågan om dem icke vara af någon vigt, och jag tror, att deras tjänstgöring i allmänhet är sådan, att de väl skulle kunna fullgöra sina åligganden äfven ända till 55 års ålder. Jag vill därför, som sagdt, endast hålla mig till frågan om kompanicheferna, hvilken i ekonomiskt hänseende är en sådan småsak, men som för öfrigt i afseende på dessa chefers fullgörande af sina åligganden under tjänstgöring är en så ytterst viktig fråga, för hvilken herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i sitt anförande så fullkomligt redogjort, att det icke borde behövas något mera. Men jag har velat yttra några ord om min egen erfarenhet från min tjänstgöring som kompanichef. Det kan hända, att en kompanichef under fredliga öfningar måste gå framför kompaniet ända till 3 mil på en dag. När han så efter denna marsch kommer fram till rastplatsen, får han icke samma lugn och hvila som den öfriga delen af truppförbandet, utan han måste öfvervaka det hela och se efter, att allt är i ordentligt skick. Det kan också hända, att, när han kommer fram efter denna marsch — och jag tror mig icke öfverdrifva, när jag säger, att det händer på 2 kompanier af 8 —, han måste taga emot fältvakt och få ytterligare truppförband med sig, t. ex. en afdelning kavalleri och några kanoner och så ögonblickligen ut på fältvakt. Under den lilla stund han då har på sig, sedan han kommit fram efter marschen — ibland kanske föga mer än 15 à 20 minuter — skall han öfverse kompaniet, ordna allt, taga mot de nya truppförbanden och sätta sig in i deras situation med flera sådana saker, bland dem de ekonomiska. Under sådana förhållanden tror jag, att en kompanichef allt får vara något så när vid vigör för att kunna fullgöra alla dessa funktioner. Under min tjänstgöringstid har jag varit lycklig i så fall; jag har varit rörlig och haft en lätt gång, så att jag ej funnit mig illa, men jag har sett så många kompanichefer, som, när de varit ute under sådana förhållanden, varit rätt illa och kanske till och med haft svårt att fullgöra sina åligganden. När det är så nu, huru tro herrarne, att det skall blifva, när vi få hela vårt truppförband

staldt på krigsfot? Då tror jag, att en framflyttning af pensions- och afskedsåldern för dessa kompanichefer skulle verka retroaktivt, och jag tror, att vi ej kunna önska att uppföra något af vår armés krigsduglighet för att vinna en så ringa penning som den, hvilken skulle erhållas genom den ifrågasatta framflyttningen.

Det är en annan sak, om hvilken jag äfven skulle vilja yttra några ord, nemligen om frågan att göra kompanicheferna beridna — jag talar fortfarande endast om dessa chefers tjänstgöring, alldenstund, som jag förut sagt, jag icke tror, att frågan om de öfriga spelar någon farlig roll, då de icke hafva att förätta samma funktioner som kompanicheferna. Här komma nu våra kompanier — jag säger våra, ehuru jag har afsked, så att jag icke har något kompani — att fördubblas för att icke säga tredubblas. Arbetet för kompanicheferna blir då också hädanefter fördubbladt, då det gäller att föra kompaniet fram och öfvervaka detsamma. Skulle nu kompanicheferna blifva beridna, finge de det såsom i allmänhet i utlandet. Ty det är endast, — som jag tror — i Norge och Sverige, som förhållandet är annorlunda. Men skulle man nu göra dessa chefer beridna, fruktar jag, att det blefve lika dyrt som att nu låta pensionsåldern vara som den är. Oaktadt jag sjelf varit en rörlig kompanichef, vet jag likväl, att arbetet ej är så lätt, och jag skulle därför önskat, att en framställning om att göra kompanicheferna beridna blifvit gjord, ty den skulle vara motiverad, ehuru denna fråga kanske ej för tillfället är så trängande.

Herr talman, jag slutar med att uttala den förhoppningen, att Andra Kammaren icke måtte gå in på den hemställan, som gjorts, att framflytta dessa kompanichefers pensionsålder, emedan jag tror, att det skulle verka mera retroaktivt, än man föreställer sig, då man önskar göra svenska armén mobiliserbar och tjänstbar.

Jag yrkar afslag.

Herr Carl Ericson: Herr talman, mine herrar! Efter den belysande framställning af frågan, som gifvits af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, kan jag fatta mig jemförelsevis kort.

Det förefaller mången ganska orimligt, att män, som synas ännu befinna sig vid full vigör och i sin fulla manmakraft, skola nödgas afgå från tjänsten och öfvergå till pensionsstaten samt sålunda öka statskassans omkostnader, då detta på samma gång länder till olägenhet för individerna sjelfva. Och det lider intet tvifvel, att om man endast fäster afseende vid individernas intresse, så vore det fördelaktigt för militärerna, att de lika väl som civilstatens tjänstemän finge kvarstå i tjänsten till fylda 65 år, och derefter afgå med lönen i pension. Så har man emeller-

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.*

(Forts.)

Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)

tid icke kunnat ställa det med afseende å de militära tjänstemännen, och orsaken dertill är naturligtvis den, att krigsdugligheten skulle derpå allt för mycket lida. Det vill med andra ord säga: det är ett verkligt *statsintresse*, som här föreligger.

Utskottet säger här och motionären har nyss upprepat det-samma, att de få myndigheter, som yttrat sig för möjligheten af att framflytta pensionsåldern, förklarar, att intet hinder syntes möta att höja gränsen för det obligatoriska afskedstagandet till 55 år, »om i öfrigt åtgärder vidtoges i syfte att aflägsna individer, som undantagsvis vore otjänstbara.» Ja, mine herrar, det är en ganska stor svaghet i våra militära pensionsförhållanden, att inga åtgärder finnas, hvarigenom man kan aflägsna individer, som äro otjänstbara. I andra arméer är det så stäldt, att militära tjänstemän redan före den ordinarie pensionstidens inträdande kunna aflägsnas, då de till följd af sjukdom eller till följd af andra orsaker befinnas vara mindre lämpliga för tjänsten, och de få då afgå med reducerad pension. Det beror icke på deras fria vilja, att de då afgå, utan det beror endast på pröfningen af deras krigsduglighet, så att de, när denna icke är tillfredsställande, måste lemna tjänsten. Det är som sagdt en stor svaghet i våra militära pensionsförhållanden, att icke en sådan bestämmelse finnes äfven hos oss. Följden är också den, att det gifves kanske knappast något regemente, der det icke finnes en officer eller underofficer, hvilken sedan en lång följd af år varit fullkomligt otjänstbar.

Motionären hänvisar till flottan och säger, att befäl få stå kvar i tjänsten tills de uppnått en ålder af 55 år. Denna jemförelse är emellertid icke fullt lyckligt vald. Utom all fråga måste, hvad tankekraft och tankeskärpa vidkommer, fordringarna ställa sig fullkomligt lika höga på flottans befäl som någonsin på arméns befäl; men tankeskärpan, själsspänstigheten sjunker, då den fysiska kraften slappas, och flottans befäl är icke utsatt för samma fysiska öfveranstängning som arméns. Herr statsrådet och chefen för landt-försvarsdepartementet har ju nyss påpekat de mödor, som arméns befäl är underkastadt. Och att, när den fysiska kraften sjunker, äfven själsspänstigheten sjunker, säger sig ju sjelft.

Jag har sedan lång tid tillbaka varit mycket intresserad för denna fråga, dels emedan det ju gäller en ganska afsevärd möjlighet att åstadkomma besparing för staten, och dels därför att det vore för individerna fördelaktigt, om de icke nödgades afgå så tidigt. Jag kan därför säga, att jag sedan en lång följd af år verkligen gifvit akt på de mina vänner och kamrater, som afgått från tjänsten till följd af uppnådd pensionsålder. Jag har beaktat dem, säger jag, och därför i hvarje särskildt fall gjort mig den frågan: befinner sig denne man fortfarande i det tillstånd, att han verkligen vore fullt krigsduglig i fält? Och jag för-säkrar, att det varit beträffande ett ringa fåtal, som jag kunnat

besvara denna fråga med *ja*. Jag vågar påstå i fråga om kaptenener, som afgå, då de blifvit pensionsmessiga, och om kompanibefäl i allmänhet, att om det är en på tio, som är fullt krigsduglig vid sitt afskedstagande, så är det icke flere. Jag befinner mig händelsevis sjelf i den ålder, då en kompaniofficer och underofficer skall afgå. Jag tror, hvad min fysiska kraft angår, att jag är, som folk är mest, icke sämre och icke bättre, men jag försäkrar, att jag väl känner, att jag sedan ganska många år tillbaka ingalunda kan motsvara de stora kraf, som i afseende på fysisk uthållighet fordras af kompanibefäl.

För detta mitt uttalande finner jag ett ytterligare stöd, om jag vänder mig till jernvägspersonalen. Detta är en personal, som är utsatt för ganska stora ansträngningar. Nåväl, jernvägspersonalen afgår i medeltal vid 51½ års ålder. Om jag nu frågar, hvarför de afgå, så blir svaret: naturligtvis därför att de redan hafva hunnit den ålder, då människans fysiska kraft har sjunkit så betydligt eller är så afsevärdt sjunkande, att de icke vidare under alla förhållanden kunna utstå de ansträngningar, som af dem kräfras. Om nu någon skulle vilja påstå, att under vanliga fredliga förhållanden de ansträngningar, som kräfras af militärerna, äro mindre än dem jernvägstjenstemännen hafva att utstå, så måste man dock erkänna, att äfven under fred vid många tillfällen och naturligtvis framför allt i krigstider de fordringar, som ställas på militärbefäl, äro ofantligt mycket större, hvad den fysiska uthålligheten angår, än dem man under några slags förhållanden ställer på jernvägspersonalen. Jag finner häri, som sagdt, ett ytterligare stöd för min uppfattning i detta hänseende.

Utskottet ställer emellertid frågan på en ganska riktig ståndpunkt. Utskottet säger nemligen: »Skulle man endast tillgodose krafvet på krigsduglighet, utan att derjemte taga hänsyn till kostnaderna, lider intet tvifvel att för armén blefve fördelaktigare, derest åldersgränsen för kompaniofficerares tvungna afskedstagande flyttades tillbaka till t. ex. 50 år.» Härmed har ju utskottet obestriddigen tydligt uttalat, att krigsdugligheten skulle vara väsentligen större och bättre, om alla afginge vid 50 års ålder, eller med andra ord att krigsdugligheten verkligen skulle förlora, om det förslag, som utskottet sjelft framställt, blef af Riksdagen antaget. Men, säger utskottet, man måste äfven taga hänsyn till kostnaden, och då får krigsdugligheten vika, enär kostnaden eljest blefve för stor. Det synes mig, att det hade varit utskottets skyldighet att meddela, huru stor denna kostnad verkligen är, att meddela, huru stor besparing staten komme att göra, för den händelse afskedstagandet framflyttades såsom utskottet föreslagit. Jag skall tillåta mig att i detta hänseende komplettera utskottets uppgifter. Jag har sjelf gjort en uträkning, som visserligen endast är approximativ; ty skulle en ut-

Angående ändrade bestämmelser i fråga om vissa officerares m. fl. pensionering.
(Forts.)

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)

räkning med full noggrannhet göras i pensionskassan, skulle den taga ganska lång tid. Jag angifver emellertid den siffra, till hvilken jag kommit under mina beräkningar, och är det någon, som tviflar på riktigheten af dessa, skall jag meddela, huru jag gjort dem och huru jag kommit till denna siffra. Ja, mine herrar, den besparing, som skulle kunna vinnas genom en framflyttning af afskedstagandet så som motionären och utskottet föreslagit, blir ungefär 150,000 kronor. Summan är obestridligen ganska afsevärd, men jag tvekar dock icke att skatta den arméns krigsduglighet, som med densamma vinnes, väsentligen högre.

Såsom ytterligare skäl mot framflyttandet af åldersgränsen för det tvungna afskedstagandet har redan framhållits af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, hvilken stor förlust armén äfven i annat afseende skulle göra genom en sådan bestämmelse, som den här ifrågasatta. Vi förlora ju alldeles obestridligt ett motsvarande antal reservofficerare och reservunderofficerare. Dessa äro nu upptagna i våra mobiliseringstabeller och disponerade hvarenda en, såväl officerare, som underofficerare. Är det så, att dessa ej längre få tagas med i beräkningen, så blir den oafvisliga följden den, att krigsstyrelsen inom kort kommer till Riksdagen och begär att på annat sätt få dessa personer ersatta. Derjemte ber jag få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att dessa reservofficerare, dessa under krigstid disponibla officerare, som härigenom skulle beröfvas armén, just äro de officerare, som dels — till följd deraf att de nyss afgått från tjensten — hafva tjensten lifligast i minne, dels ännu hafva sina fysiska krafter bäst i behåll.

Jag skall tillåta mig att med några ord meddela, huru denna fråga uppfattas i utlandet. Om jag då först går till Danmark, så förhåller det sig der så, att officerarne pensioneras vid 50 års ålder, men kunna tjena qvar tills de uppnått en ålder af 55 år, såsom ju här sättes i fråga. Men i Danmark förefinnes just den möjlighet, hvars frånvaro i våra pensioneringsbestämmelser jag nyss framhöll som en stor svaghet, eller att afskilja från armén sådana individer, som till följd af sjuklighet eller andra orsaker icke vidare äro för tjensten lämplige. Och det är dervid icke fråga om deras fria vilja, utan när de icke vidare äro för tjensten lämplige, så skiljas de helt enkelt från armén och få för framtiden åtnjuta reducerad pension. Jag ber ännu en gång få fästa uppmärksamhet derpå, att denna möjlighet förefinnes icke hos oss. Ett befäl kan icke skiljas från tjensten, med mindre han är förklarad vara obotligt *vansinnig*, *blind* eller *lam*, några andra sjukdomar, huru de än må vara beskaffade, hjälpa icke här vid lag.

Detta var Danmark. Går jag sedan till Frankrike och Tyskland, så skulle verkligt enligt der gällande pensioneringsreglementen möjlighet finnas, att en kapten exempelvis skulle få qvarstå i tjensten ända till en ålder af 60 år, men sådant före-

kommer aldrig någonsin. Och, såsom ett påfallande bevis för att något dylikt aldrig någonsin inträffar, kan jag meddela, att exempelvis i tyska armén — det är för februari 1892 uppgiften gäller — de tio äldsta infanterikaptenerna hade en medelålder af 44 år och de tio yngsta en medelålder af 35 år. Således se herrarne, att i tyska armén finnes ingen infanterikaptener, som är öfver 45 år gammal.

Dess kapteners ålder ligger mellan 35 och 45 år. Jag har icke varit i tillfälle att skaffa mig uppgifter angående den franska armén; men att förhållandena der äro temligen lika, är jag säker på. De tyska kaptenerna befinna sig således i den ålder, då mannen är i sin bästa kraft, nämligen mellan 35 och 45 år. Men, detta oaktadt, anses dessa kaptener icke kunna tillfredsställa fullgöra alla de kraf, som ställas på en kaptener i fält. Man har då för att minska de ansträngningar, som de ofafvisligen ha att utstå, gjort dem beridne. Nu äro våra kaptener i medeltal 10 år äldre, men *icke* beridna; men vi fordra ändå lika stora ansträngningar af dem, och motionären yrkar nu, att deras pensionsålder ytterligare skall framflyttas! Beridne äro officerarne äfven i Frankrikes, Österrikes, Rysslands och Italiens arméer, Nåväl, vilja herrarne nu göra våra kaptener beridna, så vill jag ändå icke på rak arm säga, om jag skulle vara belåten med denna framskjutning af pensionstiden eller anse, att deras krigsduglighet dermed skulle i motsvarande grad höjas. Men det är lätt att räkna ut, hvad det skulle kosta att göra våra kaptener beridna. Det skulle kosta omkring 270,000 kronor. Det ställer sig således betydligt dyrt och ändå gäller det endast kaptenerna; sedan återstår i alla fall det öfriga kompanibefällets pensionering.

Arméns pensionering går ju obestriddigen till stora belopp, det kan icke bortresoneras och jag är den förste att erkänna det; men jag vill dock begagna tillfället att konstatera, att Riksdagen i afseende derpå icke är förd bakom ljuset. Ty när Riksdagen antog ifrågavarande pensionering för armén, var det med full kännedom om hvad det skulle komma att gå till. Uträkningen gjordes egentligen för 1876 års Riksdag, då pensioneringen afslogs; och den slutade då i sin helhet på 2,400,000 kronor. Enligt det statsrådsprotokoll, som öfverlemnades till 1877 års Riksdag, vid hvilken deremot pensioneringen antogs, lemnades det meddelande, att professor Gylden hyste den uppfattningen, att kostnaden, när den hade nått sitt maximum och således full jemvigt uppstått, icke borde nämnvärdt öfverstiga 2,000,000 kr. Nåväl, vi äro nu på 1,540,000 kronor, och då dertill kommer 479,000 kronor, som utgå från pensionskassan direkt, så äro vi något 10,000 tal öfver 2,000,000. Vi hafva sett, att behofvet af anslagsförhöjning har minskats under de sednare åren. För 1894 begäres ju endast en höjning af 20,000 kronor. Vi kunna således med fullt berättigande hoppas, hvad äfven meddelanden

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

från pensionskassan göra sannolikt, att inom den allra närmaste framtiden kulminationspunkten skall vara uppnådd. Det är ju möjligt, att det kan komma att fordra ytterligare några tusen kronor, 50 à 80 tusen; men då har man i alla fall icke öfverskridit de beräkningar, som blifvit framställda för Riksdagen, då den beslöt sig för den ifrågavarande pensioneringen.

Riksdagen beslöt sig för denna pensionering; och Riksdagen insåg då ganska väl samt tog allvarlig hänsyn till dess betydelse för krigsdugligheten och de kraf, som ställas på kompanibefälet. Sedan 1877 hafva visst icke krafven på kompanibefälets fysiska kraft minskats; tvärt om kan man, som herr statsrådet nyss framhållit, säga, att dessa kraf icke oväsentligt ökats. 150,000 kronor är ju en ganska afsevärd besparing, jag säger icke annat, och man bör icke underlåta att iakttaga en sådan sparsamhet, då icke omständigheterna i öfrigt tala deremot. Men jag vågar dock uttala den förhoppningen, att, när kammaren väger krigsdugligheten mot detta belopp, så skall den minskning i krigsdugligheten, som skulle blifva följden af den ifrågasatta besparingen, göra, att kammaren icke beslutar sig för densamma. Med den riskerar man nemligen allt för mycket. Ty, såsom här framhållits under diskussionen, taga, ju äldre man blir, fysiska ansträngningar allt hårdare på krafterna. När dessa sjunka, blir ovilkorligen följden, att själsspänstigheten och tankeskärpan äfven sjunka. Af en sådan minskad kraft och en sådan minskad själsspänstighet kan i ett visst ögonblick, när kaptenen för fram sitt kompani mot fienden, följden blifva ett blodigt drama, der våra unga värnpligtige nedskjutas af fienden lika hastigt som säden mejas för lien. Och en sådan besparing vilja vi icke vara med om, då detta är den icke allenast möjliga utan äfven ganska sannolika följden, hvartill en sådan besparing kunde leda.

Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan.

Herr vice talmannen Danielson: Jag kan icke annat än gilla motionärens syfte; men med anledning af den utgång, frågan fått i Första Kammaren, och de uttalanden, som här följts från statsrådsbänken, finna herrarna, att det knappt är tänkbart att få något afgjort i den rigtning, som utskottet föreslagit och som motionären afsett. Dock kan man väl icke annat än tycka, att det icke är godt, då detta anslag, som före 1877 var endast 85,500 kronor och som 1877 höjdes till 900,000 kronor, sedermera har stigit hvarje år med 50,000 kronor. Och vi hafva på afdelningen försökt att få fram den tidpunkt, då detta anslag kan hafva nått sin höjdpunkt: men derpå har man icke kunnat få något bestämdt svar. Derfor hafva vi antagit, att detta anslag kommer att oupphörligen ökas och kanske ökas med mer än dessa 50,000 kronor om året. Nu har i fjol, såsom vi veta, kreditivet öfvergått till förslagsanslag. Således kan ju Kongl. Maj:t

bibehålla anslaget vid denna siffra; men han har ju också rättighet att öfverskrida detsamma och taga hvad som behöfves derutöfver. Derför tror jag, att det är motionärens hufvudsakliga syfte att få till stånd en begränsning af detta anslag, och deri ger jag honom rätt. Då jag, som sagdt, betviflar, att vi komma någon vart i föreliggande fråga, ville jag hafva väckt den tanken, huruvida icke Kongl. Maj:t kunde tänka på en annan åtgärd, som leder till samma syfte, att begränsa dessa betydliga utgifter. Ty man kan väl icke säga annat än, att, då staten nu betalar 1,540,000 kronor och då man upplyser, att en matematiker har beräknat, att anslaget skulle gå upp till 2,400,000 kronor innan det nått sin höjdpunkt, — hvilket ju är mycket möjligt — så är detta vida mera, än man lär hafva tänkt sig. Derför vill jag hemställa, huruvida icke Kongl. Maj:t skulle finna skäligt att komma med en beräkning, som visade när anslaget nått sin höjdpunkt, och på samma gång framställa sådant förslag, att Riksdagen finge besluta, att, hvad däröfver är, vederbörande tjänstemän sedermera finge fylla genom att tillskjuta ett högre belopp såsom pensionsafgift. Då hade man nått det mål, som motionären afsett, nemligen att minska dessa år från år stigande utgifter.

Jag skulle önska, att frågan kunde lösas på detta sätt om icke på något annat; men Första Kammarrens åsigtter gå ju alltid i motsatt riktning. Vi hafva hört, att äfven herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet är af den uppfattningen, att det icke kan låta sig göra att framflytta pensionsåldern, ty det skulle inverka på tjänstugligheten. Detta tror jag icke. Ty många omständigheter tala mot denna uppfattning; och det är väl icke mer än en mening om, att de hygieniska förhållandena och äfven allt annat har utvecklats åt det hållet, att en person kan mycket längre nu än förr hafva helsa och krafter i behåll. Derför tror jag icke på uppgiften, att motionärens förslag skulle förminska tjänstugligheten. Men den är ju svår att med siffror vederlägga. Emellertid kunde alla betänkligheter häfvas på det sätt jag framhöll.

Icke tror jag, att det var afsigten, då vi beslöto en lönereglering för dessa militärpersoner och då vi beslöto detta tvungna afskedstagande vid 53 års ålder, att vi skulle gå upp till dessa oerhörda summor, som vi nu kommit till. Derför har jag biträdt motionärens förslag. Men på samma gång tror jag, att betänkligheterna kunna aflägsnas, om det framkomme en utredning grundad på fakta, hvilken jag icke tror vara svår att göra. Genom en sådan utredning, verkställd af Kongl. Maj:t, skulle man komma en sannolikhetssiffra så nära som möjligt; och då kunde Riksdagen säga: »denna siffra medgifva vi, men hvad deröfver är, det vilja vi skall läggas såsom ökad pensionsafgift på vederbörande tjänstemän».

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.*
(Forts.)

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)

Det är egentligen för att uttala förhoppningen, att ett sådant förslag kunde framkomma, som jag begärt ordet. Men för att denna kammare må kunna göra ett uttalande som är berättigadt, ehuru det blott blir en opinionsyttring, skall jag i alla fall yrka bifall till utskottets förslag med förhoppning, att vederbörande och Kongl. Maj:t till nästa Riksdag komma med ett sådant förslag, som verkar en begränsning af detta anslag, och att det ökade behovet utöfver denna begränsning kunde läggas på vederbörande tjänstemän såsom pensionsafgifter.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gumælius: Från det att den första bestämmelsen om afgang för kompaniofficer vid 50 eller 53 års ålder efter hans fria val blef föreslagen har det förefallit mig besynnerligt — och jag har äfven ett par gånger förut uttalat min mening i den riktningen — att staten har velat gå in derpå samt att staten fortfarande vill gå in på en sådan bestämmelse, som synes mig vara, visserligen i vissa fall fördelaktig för den enskilde militären, men alldeles icke för staten.

Anser man, att desse officerare icke äro fullt tjenstduglige efter fyllda 50 år, må man då säga, att de äro lika väl som berättigade *äfven skyldige* att afgå vid denna ålder d. v. s. 50 år. Anser man åter, att de äro duglige till 53 års ålder, må man då icke medgifva dem rätt att afgå ur tjensten vid 50 års ålder.

Jag är ju ingen fackman, men det förefaller mig som om det vore naturligt, att ett urval härvidlag skulle komma att gå så till, att de duglige karlarna, de, som hafva utsigt att i följd af sin duglighet erhålla andra platser, gerna vid 50 års ålder taga sina pensioner och derpå öfvergå till andra befattningar, ty vid 53 års ålder torde det vara mindre utsigt för dem att några sådana stå dem till buds. — Resultatet häraf blir således att staten genom sitt egen besynnerliga åtgörande mister en del af de duglige officerarne vid fyllda 50 år och får betala dem en premie i form af pension, under det att den med all visshet får behålla den hufvudsakligaste delen af de mindre duglige till 53 års ålder. Det är för mig alldeles ofattligt, att man har kunnat bibehålla och än vidare vill bibehålla ett så besynnerligt sätt att gå till väga. Enskilde arbetsgifvare skulle icke gå så till väga, och på andra områden brukar icke heller staten vilja göra det. Men en särskild förmån har beredts den tjänstemannaklass, hvarom nu är fråga. Och det är ingen obetydlig skilnad, ty skall man räkna, bör man räkna på det sättet att de kunna få pension om de afgå vid den ålder, vid hvilken de äro pensionsberättigade; och då gör denna skilnad i ålder såväl vid dessa 50 à 53 år som vid högre grader en ganska betydlig skilnad i utgiftssumman.

Jag kan nog i likhet med den föregående ärade talaren väl förstå, att denna sak icke kan leda till mycken påföljd denna

gång, såsom *han* sade, i följd af Första Kammarens hållning. Vi veta ju förut att Första Kammarerna är negativ i sådana fall, så derom behöfva vi icke mottaga någon upplysning. Men för min del tror jag, att det beror mera på statsutskottet, som icke bundit frågorna så tillsammans att Första Kammarens hållning blifvit en annan.

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
vares m. fl.
pensionering.*

(Forts.)

Då jag emellertid hör de militära auktoriteterna påstå, att en höjning från 53 till 55 år skulle så godt som förderfva vår armé och för vårt land kunna medföra stora olyckor, vill jag för min del icke hålla på denna tillökning af två år. Jag får böja mig för fackmännen, men deremot synes det mig vara naturligt att, då denna fråga kommit på tal, man för framtiden bestämmer pensionsålderns början till ett visst år, eller att kompaniofficerare äro skyldige att afgå när de fylla 53 år, icke endast de mindre duglige, som vilja stå kvar tills de icke få det längre, utan äfven de dugligare, som vilja afgå vid 50 års ålder.

Med anledning af det anförande, som hållits från statsrådsbänken, skall jag anhålla att få hemställa att orden »och vederlikar», hvilka i alla händelser kunna tolkas olika och gifva anledning till missförstånd, måtte utgå ur statsutskottets hemställan; hvarjemte jag på grund af hvad jag nu anført skall taga mig friheten hemställa, att slutet af denna punkt måtte komma att lyda: »må, derest de jemväl uppfylt de vilkor, som för erhållande af de tjensten åtföljande pensioner eljest äro föreskrifna, ega rätt och skyldighet att med pension och fyllnadspension afgå från tjensten vid 53 års ålder.»

Jag finner liksom flera föregående talare, att någon praktisk påföljd icke kan häraf uppstå, men det synes mig dock att, om vi skola fatta något beslut, vi böra fatta ett beslut, som borde kunna tillfredsställa både den ene och den andre och som kan kompletteras vid en följande riksdag.

Mitt yrkande blir således, om herr talmannen tillåter mig att uppläsa detsamma, »att Riksdagen måtte för sin del besluta att officerare af kompaniofficers grad äfvensom underofficerare och spel vid armén, som utnämnas efter det förordning i ämnet träd i kraft, må, derest de jemväl uppfylt de vilkor, som för erhållande af de tjensten åtföljande pensioner eljest äro föreskrifna, ega rätt och skyldighet att med pension och fyllnadspension afgå från tjensten vid 53 års ålder.»

Å detta mitt yrkande anhåller jag, att herr talmannen behagade framställa proposition.

Herr R. Berg: Herr talman, mine herrar! Sedan såväl från statsrådsbänken som från skaraborgsbänken framhållits de olägenheter, som skulle blifva en följd af att antaga motionärens förslag, torde icke för mig vara något att derom tillägga.

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.*

(Forts.)

Jag har begärt ordet för att i någon mån söka bemöta de yttranden, som här fälts till förmån för motionärens förslag.

Motionären anförde att, sedan Kongl. Maj:t för några år tillbaka till olika myndigheter remitterat förevarande fråga, en del af dessa myndigheter yttrat sig i den riktning, som motionären nu önskar. Jag tror dock, att dessa myndigheter endast tänkt på huru deras respektive regementen under fredstid skulle se ut, men icke tänkt på hvad som resulterade af ett sådant beslut, nemligen med afseende på den inverkan det har på reserven, ty, såsom af herr statsrådet så tydligt framhållits, verkar ett beslut i öfverensstämmelse med motionärens förslag ytterst menligt på reserven.

Vidare hafva såväl motionären som vice talmannen frågat, hvart det skall taga vägen, om detta kreditiv årligen växer och växer. Ja, kreditivet har utan tvifvel vuxit och kommer måhända ännu några år att fortfarande växa, men dock högst obetydligt skulle jag tro. Jag kan icke anföra några siffror i den vägen, men jag har försökt att forska något och tror mig veta, att en mindre summa, hvilken icke varit behöflig för år 1892, kommer att detta år återbäras. Jag tror dock, att för ett par tre år ännu kommer att behöfvas en liten förhöjning, kanske på en 20,000 kronor, men der- efter, så vidt icke beräkningarna alltför mycket slå fel, är kulmi- nationspunkten uppnådd, och då har man ändå icke öfverskridit den summa, som vid pensionssättningen första gången förespeg- lades.

Jag tror således, att vi icke böra tänka på att, därför att det under flera år äskats ett ökad anslag af regeringen, detta anslag skall alltjemt fortfara att växa. Ingalunda! Jag tror, att vi kunna vara mycket lugna för, att om några år dessa äskningar om förökning äro slut.

Herr Gumælius yttrade, att man likasom gifver en premie åt officerarne vid 50 års ålder, men derigenom skjuter ifrån sig de dugligaste. Ja, det kan ju hända, att de, som stå kvar i tjen- sten till 53 års ålder, icke äro de bästa, men vi hafva i alla hän- delser icke skjutit några ifrån oss; vi hafva dem alla kvar i reser- ven, der de äro högst behöflige och der de sannolikt komma att sköta sina platser på ett tillfredsställande sätt. — Vi måste noga skilja mellan en pension åt en militär och en civil person. Den militära pensionen är icke endast ett understöd för ålder- domen, utan en ersättning för att de stå till förfogande i händelse af krigsutbrott; en kapten, som får afsked vid 50 eller 53 års ålder, är dock skyldig i händelse af mobilisering att åter inträda i tjenst intill dess han fyller 65 år. Dessa kunna således kallas ett slags halfsoldsbefäl.

Herr Gumælius' förslag att borttaga orden »och vederlikar» är onekligen en nödvändig förändring, ty jag kan icke tro, att kammaren skulle vilja tillbakaflytta vederlikarnes åldersgräns, af

hvilka många nu icke äro berättigade till pension förr än vid fyllda 65 år, till 53 och 55 år.

Hvad åter beträffar orden »rätt och skyldighet» att afgå redan vid 53 års ålder, d. v. s. att åldersgränsen skulle blifva fast vid 53 år och således allt tal om 55 år utgå, så kan det icke förnekas, att det är en förbättring.

Då emellertid Första Kammaren redan afslagit såväl motionärens som statsutskottets förslag, betyder det ju icke något i sak hvad denna kammare beslutar, men jag tror på de skäl, som anförts från statsrådsbänken, att det vore önskligt om äfven denna kammare afsloge såväl motionärens som statsutskottets förslag, hvarå jag för min del, herr talman, anhåller att få yrka afslag.

Häruti instämde herr *Alsterlund*.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Jag har icke deltagit uti behandlingen af annat än första punkten af denna hufvudtitel och därför icke kommit att yttra mig förut i dag vid föredragningen af detta betänkande, men jag anser det likväl vara skäl att tillkännagifva min åsigt rörande den nu föredragna frågan. Jag får då säga, att, för den händelse jag hade inom utskottet deltagit uti behandlingen af denna punkt, jag hufvudsakligen skulle hafva kommit till samma slut som utskottet, och jag skall söka anföra några skäl för att denna ståndpunkt kan vara riktig.

Det har sagts från militärernas håll, att en höjning af pensionsåldern för dessa kompaniofficerare skulle i hög grad verka menligt på arméns krigsduglighet. Jag har emellertid svårt att tro, att, så länge en stor del af stamtruppen vid vår armé med sina 40 eller 50 år på nacken samt sin tunga packning orkar att marschera 2 à 3 mil om dagen och anstränga sig, icke lika väl våra kaptener, som icke bära denna packning, skola kunna följa sitt manskap och dervid vaka öfver detsamma.

Jag tror således icke, att faran skulle vara stor uti att framflytta pensionsgränsen för dessa kompaniofficerare, i synnerhet som jag är öfvertygad om att vi med anledning af det beslut, som fattades vid sistlidet års urtima riksdag, icke på länge hafva att emotse en ordentlig organisation af vår armé. Men om nu dessa fackmäns farhågor äro beaktansvärda och man således icke bör framflytta pensionsgränsen, så går det ju an att välja det af herr vice talmannen antydda sättet, nemligen att officerarne sjelfva få tillskjuta något högre bidrag till sina pensioner än de för närvarande göra.

Väljer man den vägen, så kan man icke säga att armén mister sin tjenstduglighet, och jag hoppas, att officerarne af patriotiska skäl skulle sjelfva vilja lemna något högre bidrag till sin pensionering, än det bidrag, som de för närvarande gifva, helst

Angående ändrade bestämmelser i fråga om vissa officerares m. fl. pensionering.

(Forts.)

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

som det är så ytterst svårt att få budgeten att gå i hop, samt svårigheterna i det afseendet bli värre för hvarje år.

Jag har därför velat antyda, att jag i hufvudsak gillar det förslag, som utskottet framlagt, men att också jag är af den åsigt, att den andra utvägen, som herr vice talmannen föreslagit i afseende på bidrag från officerarne sjelfva, måhända varit mycket bättre än det sätt utskottet valt; och vill jag uttala den förhoppningen, att Kongl. Maj:ts regering, hvilken, såsom jag förmodar, äfven är intresserad af denna fråga, skall taga densamma i öfvervägande samt så snart som möjligt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet. I denna förhoppning skall jag, herr talman, bedja att få till utskottets förslag såsom en opinionsyttring yrka bifall.

Herr Petersson i Runtorp: Då jag hade äran att vara närvarande vid riksdagen på 1870-talet, när beslut fattades om officerarnes pensionering vid 50 års ålder, då erinrar jag mig lifligt, att det icke var med någon stor enhällighet, som ett sådant beslut fattades, utan man uttalade fast mera ganska skarpa protester mot denna pensionering vid en så tidig ålder, och jag får för min del säga, att jag i den lilla mån jag förmådde stred deremot. Denna min åsigt har sedermera icke blifvit jäfvad, åtminstone att sluta af de omdömen, som från alla trakter i landet uttalats om den stora orimligheten af denna tidiga pensionering. Ty så mycken erfarenhet kunna vi sjelfva, de flesta bland oss, hafva, att just vid 50 år har man i allmänhet sin bästa vigör och är till fullo i stånd att uträtta sina åligganden, hvilka dessa än må vara. Derför har jag också förvånat mig öfver att denna fråga fått ligga oberörd så länge; och man har således anledning att vara motionären tacksam för att han framkommit med sitt förslag. För egen del hade jag nästan varit betänkt på att väcka en dylik motion, emedan jag anser det icke vara för tidigt att gå folkets önskningsar till mötes i detta hänseende och dermed undanrödjade den allmänna ovilja, som i detta hänseende råder.

Det har här blifvit sagdt, och måhända icke utan skäl, att genom den ifrågasatta förändringen reservofficerarnes antal skulle förminskas och arméns tjenstbarhet sålunda i någon mån försämrast. Men jag har äfven här hört anföras ett annat skäl, nemligen det, att man icke kan afskeda otjenstbart befäl förrän vid en viss ålder. Jag vill dock hoppas, att regeringen skall kunna hitta på något sätt att bereda afsked för dem, som äro otjenstbara, och således skulle man från den sidan vinna lika mycket som man skulle förlora genom att framflytta pensionsåldern till 53 år. Detta är ju icke något stort steg, och det borde således icke möta så mycket motstånd, helst man kan vara öfvertygad om att officerarne vid en ålder af 53 år i regeln ännu äro fullt tjenstbara. Och om man ville afskeda dem, som voro

otjänstbara, så finge man i alla fall ett stort antal tjänstbara officerare kvar.

På tal om huru denna pensionsfråga på 1870-talet genomfördes kommer jag också i håg, att många andra omständigheter kraftigt bidro till frågans lösning. Så t. ex. var det den välsignade boställsfrågan, som jemte andra saker lågo i fatet här vid lag och framkallade detta förhastade beslut, som man sedermera mången gång ångrat.

Min afsigt är icke att på något sätt vilja förminska tjänstbarheten vid armén och icke heller att göra något afbräck i det beslut, som vid sista urtima riksdagen blifvit fattadt i syfte att försätta armén i tjänstbart skick; men jag anser, att något måste göras i förevarande afseende, emedan vi omöjligen i längden skulle kunna hålla ut med denna pensionering vid 50 års ålder och opinionen i landet skall nödga oss att förr eller senare ingripa.

Hvad angår den anmärkta oegentligheten i det i utskottets kläm förekommande uttrycket »kompaniofficerare med deras vederlikar» så vill jag förena mig med herr Gumælius i hans yrkande, att ordet »vederlikar» må utgå, men yrkar i öfrigt bifall till utskottets förslag.

Herr Bratt: Efter de uttömmande anföranden, som vi hört först och främst från statsrådsbanken och sedermera äfven från de flesta af kammarens militära ledamöter, har jag icke mycket att tillägga. Då jag begärt ordet, är det därför blott för att accentuera *en* omständighet, som, för så vidt man af utskottets eget utlåtande kan döma, alls icke varit föremål för utskottets uppmärksamhet, en omständighet, hvarom emellertid, då den redan är berörd af föregående talare, jag kan fatta mig ganska kort.

Det är, mine herrar, icke förhållandet, att de fyllnadspensioner, som afskedade officerare och underofficerare erhålla, gifvas uteslutande eller ens hufvudsakligen för att förbättra deras lefnadsvilkor, utan de äro gifna just för att *detta befäl skall tills vidare vara i disponibilitet*. Intill 65 års ålder är afskedadt befäl och underbefäl *påräknadt* och *behöfligt* som reservbefäl, desto mera som den reservbefälsinstitution, hvartill utsigt öppnades vid den urtima riksdagen, alldeles icke kan i och för sig, äfven under de gynsammaste omständigheter, fylla detta viktiga behof vid den mobiliserade armén. Dessa kaptener, subalternofficerare och underofficerare, som nu skola stå disponibla från 53 till och med 65 års ålder, behöfvas vid etapplinier, vid besättningar i fästningar, vid depåer o. s. v. Nu innebär föreliggande förslag att minska detta reservbefäl med två årsklasser — och det just de båda största och dugligaste — ty det är ju gifvet, att man icke kan öka disponibilitetsåldern i motsvarande mån, eller till 67 år — något som ej heller blifvit ifrågasatt —, då det uppenbarligen ej

Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)

Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.

låter sig göra att för personer i en ålder af mera än 65 år ifrågasätta någon militärtjänst alls. Jag ber därför ytterligare att få på det kraftigaste betona, att armén icke *kan* mista dessa två åldersklasser af reservbefäl, och att det framför allt är just för tillgodoseende af detta behof, som det afskedade befalet får sin fyllnadspension.

(Forts.)

Här har af motionären framhållits bland annat, att det för officerarne sjelfva skulle vara gagneligt, om de finge sin pensionsålder framflyttad till 55 år, och att äfven ur den synpunkten ett bifall till hans motion vore önskvärdt. Ja, det är nog sant, att det för officerarne sjelfva skulle vara gagneligt, om tiden för afskedstagandet uppsköttes, och de flesta af dem torde nog med ledsnad, ja, ofta med bekymmer, afgå från en tjänst, som — med eller utan skäl — mången anser sig i stånd att fortfarande nöjaktigt sköta. Men det är här alldeles icke fråga om officerarnes egna intressen, utan om hvad landets försvarsväsen kräfver, och detta kraf är, att det reservbefäl, som nu finnes armén tillförsäkradt, icke minskas eller undergår någon som helst afknappning mot hvad som är beräknadt.

Herr Olof Jonsson i Hof ansåg, att, äfven om tjänstetiden utsträcktes, kaptenerna borde kunna följa sin trupp, så långt *den* kunde gå, emedan truppen efter hans åsigt vore dålig. Vore truppen dålig, så blefve konsekvensen häraf, att också kaptenerna borde vara dåliga. Ja, på den konsekvensen torde man icke behöfva spilla många ord. Är truppen dålig, så torde det väl vara så mycket mer behöfvt, att kaptenerna äro i den fulla kraft, som af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartement redan blifvit betonad såsom oafvislig för deras fälttjänstgöring. För öfrigt kan jag för min del icke gå in på, att truppen verkligen är så dålig, som herr Olof Jonsson antydde, men i hvarje fall äro här vid lag hans konsekvenser felaktiga.

Hvad beträffar herr vice talmannens tanke, att officerarne sjelfva i större mån än nu är fallet kunde bidraga till sin pensionering, så är ju det en fråga, som kan tagas i öfvervägande, men den föreligger icke nu.

Jag skall emellertid, herr talman, ansluta mig till dem, som yrkat afslag å motionen.

Herr Bexell: Vi hafva nu fått reda på, att det af herrar kaptener fordras mycket: de skola vara starka och de skola vara intelligenta. Men när man ser till, huru befordringarna till kaptenegraden tillgå, så finner man, att alla, som kommit in vid ett regemente som underlöjtnanter, duga till kaptener. Det är mera sällan som någon löjtnant blir förbigången vid en kaptensutnämning, åtminstone vid linien. Hvarför skall det gå så till inom den graden? I andra grader gallras; det gallras i underofficersgraden, och i de högsta graderna gallras det också. Och går

man till andra embetsmannacorpser, så gallras der från början till slut. Alla prester få icke pastorat, de hafva olika begåfning, olika intelligens, Alla riksdagsmän komma icke in i utskott, de få väl nöja sig ändå. Hvarför skulle då icke en löjtnant, som icke har den intelligens eller de kroppskrafter, som fordras för att bli kapten, kunna nöja sig med att vara kvar i löjtnantsgraden? Jag försäkrar, att om man gallrade vid kaptensutnämningarna, så skulle man mycket väl kunna utsträcka tienstetiden till 55 års ålder.

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om
vissa office-
rars m. fl.
pensionering.
(Forts.)*

Ja, jag skall icke gå vidare in på denna sak, ty jag fruktar, att jag då kunde komma på sned, utan slutar nu med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit hvart och ett af de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 2.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande, n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående statens jernvägsbyggnader.

§ 3.

Föredrogs vidare statsutskottets utlåtande, n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag dels till nya byggnader vid statens jernvägs- trafik, dels och till rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar.

Under *mom. a)* hemstälde utskottet, att Riksdagen måste för år 1894 anvisa under riksstatens sjetta hufvudtitel, till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik, 400,000 kronor.

Herrar *von Friesen* och *Jonsson* i Hof hade, i fråga härom låtit anteckna sig som reservanter; och anförde nu

Herr *von Friesen*: Uti utskottet gjorde jag och några andra medlemmar af utskottet det yrkande, att det uttalande rörande verkstadsbyggnaden vid Tomtebodas, som förefinnes i motiveringen till utskottets hemställan i nu föredragna punkt, skulle intagas i sjelfva det förslag till beslut, som af utskottet tillstyrktes. Detta mitt yrkande i utskottet föranleddes af vissa farhågor med afseende på nämnda uttalandes öde. Dessa farhågor äro nu häfda, sedan Första Kammaren godkänt utskottets förslag så väl

till motivering som till beslut, och under sådana förhållanden bortfaller äfven mitt yrkande.

Jag har således, herr talman, nu intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b)

Bifölls.

§ 4.

Slutligen föredrogos, hvar för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden: n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående försäljning af två till södra skånska infanteriregementet upplåtna, kronan tillhöriga jordområden; och n:o 25, i anledning af väckt motion om eftergift af lösesumman för vissa hemmansräntor, som i anledning af upphörande af rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag skolat uppdebiteras.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *M. Andersson* i Löfhult under sex dagar från och med den 9 dennes.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 1 rörande väckt motion om ändrad lydelse af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen:

n:o 7, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 80 regeringsformen;

n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 73 regeringsformen;

n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 42 riksdagsordningen; och

n:o 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 54 riksdagsordningen;

lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af väckta motioner om ändring i 7 kap. strafflagen; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med anhållan, att koncession ej måtte utan Riksdagens hörande lemnas å jernvägsanläggning inom Norrbotten; och

n:o 3, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statens bekostande af medellöse sinnessjukes vård m. m.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,24 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.
